

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

TREBALLEM EL RITME I L'EXPRESSIÓ CORPORAL UTILITZANT LES
DIVERSES PEDAGOGIES MUSICALS EN L'AULA D'EDUCACIÓ
PRIMÀRIA

Nom de l'alumne/a: Andrea Mollar Gumbau i Maria Vera Bordonau.

Nom del tutor/a de TFG: Jose Maria Peñalver Vilar.

Àrea de Coneixement: Música.

Curs acadèmic: 2017-2018.

ÍNDEX

1. RESUM

1.1 Paraules claus

2. JUSTIFICACIÓ.

3. INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QUÈSTIÓ.

3.1. Aspectes evolutius del nen/a en relació amb el ritme.

3.2. Emocions que provoca el ritme al nen/a.

3.3. Explicació de les diferents metodologies pedagògiques aplicades al ritme

3.3.1 Jacques Dalcroze.

3.3.1.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos

3.3.1.2 Fonamentació pedagògica

3.3.2 Carl Orff.

3.3.2.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos

3.3.2.2 Fonamentació pedagògica

3.3.3 Edgar Willems.

3.3.3.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos

3.3.3.2 Fonamentació pedagògica

3.3.4 Zoltán Kodály.

3.3.4.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos

3.3.4.2 Fonamentació pedagògica

4. METODOLOGIA.

5. APLICACIÓ DE LES METODOLOGÍES AL LLENGUATGE, RITME I A LA EXPRESIÓ CORPORAL.

5.1 Activitats

5.1.1 Criteris i instruments d'avaluació

5.1.1.1 Criteris d'avaluació generals

5.1.1.2 Criteris d'avaluació específics

5.1.1.3 Instruments d'avaluació

6. RESULTATS.

7. DISCUSSIÓ I/O CONCLUSIONS.

8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.

9. ANNEXES

1. RESUM

Aquest treball de fi de grau es vol centrar en el tema de ritme i expressió corporal, amb l'objectiu d'aprendre el llenguatge musical a través d'una metodologia més pràctica. A partir d'açò, desenvolupar aquest tema citat anteriorment mitjançant activitats, emprant les metodologies de Dalcroze, Willems, Orff i Kodály.

Aquest objectiu es durà a terme, a través de diferents instruments: l'ús del seu propi cos i els instruments de percussió com a base. D'aquesta manera, es treballa el llenguatge musical prenent com a referència diverses metodologies musicals, extraient de cadascuna d'aquestes el més important que estiga relacionat amb el ritme i l'expressió corporal, i la seua aplicació.

A més a més, a través d'una gran varietat d'articles es buscarà informació sobre alguns d'aquests aspectes, de manera que es puguin posar en pràctica algunes de les activitats relacionades amb l'objectiu principal del nostre treball.

Cal afegir, que aquestes metodologies s'utilitzaran a classe amb els alumnes per tal de treballar el tema central del T.F.G que és el ritme i l'expressió corporal mitjançant les pedagogies musicals. Així comprovar mitjançant un qüestionari: sensacions, el que els ha agradat de les activitats i dels instruments que han utilitzat. Fer veure a l'alumnat que hi ha diferents mètodes per a aprendre un mateix coneixement, per tal d'aprendre aquest, de diverses maneres i cadascun dels alumnes emprar el que millor entenga, en el seu futur per a l'aprenentatge d'altres habilitats musicals, també conscienciar a l'alumna que en les activitats no es fa ús solament d'una pedagogia sinó que caldrà combinar-les entre elles, per tal de dur a terme les activitats.

Per últim, mencionar que totes aquestes propostes es duran a terme d'una forma lúdica, motivadora i interessant per a l'alumnat.

Abstract:

This dissertation want to focus on the topic of rhythm and body language, with the aim of learning the musical language through a more practical methodology. Based on this, it develops this previously mentioned topic through activities, using the methodologies of Dalcroze, Williems, Orff and Kodály.

This objective will be carried out through different instruments: the use of its own body and the percussion instruments as a basis. In this way, musical language is worked taking as a reference

various musical methodologies, extracting from each of them the most important that is related to rhythm and body language and its application.

In addition, through a wide variety of articles, information about some of these aspects will be looked for, so that some of the activities related to the main objective of our work can put into practice.

It should be added that these methodologies will be used in class with the students in order to work on the main topic of the dissertation that is rhythm and body language through the musical pedagogies. In this way, emotions can be known through a question paper, what they liked about the activities and the instruments they have used. Also, we will show the students that there are different methods to learn the same knowledge, in order to learn this, in different ways and each of students use which best understand, in their future to the learning of other musical abilities and we will raise awareness students that in the activities it is not use only a pedagogy but it is necessary to combine them among them, in order to carry out the activities.

Finally, we want to mention that all these proposals will be carried out in a fun, motivating and interesting way for the students.

1.1 Paraules claus:

Educació Primària, Didàctica musical, Ritme, Expressió corporal i Llenguatge musical.

Keywords:

Primary education, musical teaching, rhythm, body language and musical language.

2. JUSTIFICACIÓ.

La idea central que tractarà aquest treball, és la funció que té la música com a mètode d'expressió a través dels moviments corporals i el ritme. Centrant-se d'aquesta manera en les principals pedagogies musicals històriques de l'educació musical utilitzades per molts docents en la música d'educació primària.

Cal destacar, que treballar mitjançant activitats aplicant les metodologies i emprant l'expressió corporal i emocional a través del seu propi cos, així com els instruments Orff, crea en l'alumnat una gran motivació per aprendre els diversos coneixements musicals.

Cal ressaltar que aquest TFG no és de revisió teòrica, sinó que es tracta d'una intervenció. En el qual, la problemàtica a presentar en aquesta proposta, és com transmetre als alumnes la música com un mitjà d'expressió, instrucció i comprensió. La finalitat a mostrar en aquest treball és la

importància d'apreciar la música com a mitjà rítmic i expressiu, ja que en ella es poden sentir o percebre sensacions tant positives com negatives. A través de la música l'alumne serà capaç d'adquirir l'habilitat rítmica i d'expressar-se mitjançant la percussió corporal.

Finalment, per a comprovar amb l'alumnat, el citat anteriorment es plantejaran una sèrie d'activitats, de les quals s'obtidran uns resultats en què veurem les sensacions creades en els xiquets i xiquetes respecte al ritme i l'expressió corporal, tema central en el treball.

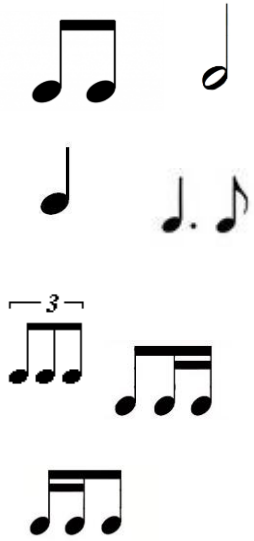
3. INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QUÈSTIÓ.

3.1. Aspectes evolutius del nen/a en relació amb el ritme.

“El sentido rítmico constituye una cualidad innata en el niño que favorece su iniciación en la educación musical de forma activa. El movimiento, el lenguaje y la percusión corporal se han consolidado como recursos didácticos imprescindibles en la clase de rítmica.!” (Peñalver, 2013: 1)

Per tal de conèixer les diferents pedagogies musicals, és de vital importància estar al corrent de les característiques evolutives (referents al ritme) de l'alumnat segons l'edat corresponent. (Pascual, 2010: 39)

EDAT	EXPRESSIÓ	PERCEPCIÓ
6-8 anys	<ul style="list-style-type: none"> - Gràcies a la seua maduració motriu, els avantatges li permeten sincronitzar d'una manera perfecta els moviments de les mans i dels peus amb la música i, coordinar així els sons musicals simultanis. - Accelera els tems rítmics. - Fa ús de la instrumentació Orff. - Encara que tinga tendència a accelerar el ritme, és capaç de reconèixer 	<ul style="list-style-type: none"> - Manifeste una actitud perceptiva cap al fet musical, ja que és capaç de fixar temes, reconèixer estructures en conjunt i fixar atenció i concentració. - Percep el caràcter inacabat d'una frase rítmica.

	la duració de les figures així com dels seus silencis.	
8-10 anys	<ul style="list-style-type: none"> - El nen o nena adquireix més psicomotricitat, ja que durant aquesta edat és més madur. - Gran importància als instruments de percussió. - Les activitats són grupals. - Hi ha més ritme i coordinació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprecie ritmes més complexos. - Cada nen o nena adquireix el seu valor propi del ritme. - Es reconeix els compassos de 2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 9/8, 12/8.
10-12 anys	<ul style="list-style-type: none"> - Hi han diferències sexuals: els nens i les nenes són capaços de realitzar diferents activitats rítmic-motrius. - Els jocs als aire lliure es substitueixen per el ball. - Distingeixen els següents valors: 	<ul style="list-style-type: none"> - El mitjà en el que es desenvolupa te molta influència en el nen o nena, ja que canta i interpreta el món que l'envolta: cançons populars, regionals i modernes.

3.2. Emocions que provoca el ritme i la expressió corporal al nen/a.

L'objectiu de l'educació musical és proporcionar un benestar emocional en els participants d'aquesta activitat i acompanyar-los en les seues millores, adaptant amb flexibilitat i creativitat al seu aprenentatge. (Muñoz, 2016: 5) A més, “la música nos hace reaccionar, crear e interactuar” (Welch i altres, 2009: 5).

Per una banda, hem de posar èmfasi en el treball en grup de les activitats de moviment i la seua utilització com a mitjà per al desenvolupament de les emocions i dels valors. La realització de senzilles coreografies, balls i danses són una oportunitat per al treball cooperatiu, la integració, la solidaritat i el desenvolupament de la mateixa autoestima (Muñoz, 2016: 6). Tanmateix, “ la música es una especie de gramática para las emociones y nosotros la utilizamos de manera creativa para evolucionar y progresar personalmente en contextos sociales”. (Papatzikis, 2014: 74).

D'altra banda, es considera de gran importància “la comunicación profesor/alumno y amplificando un vínculo muy valioso para mantener nuestra tarea en un estado emocionalmente positivo. Así pues, también su actitud y predisposición hacia el aprendizaje musical serán mucho más positivas por la recompensa y refuerzo que se lleva a cabo en cada nuevo aprendizaje”. (Serratosa, 2016: 8).

També, cal destacar “el trabajo sobre las bases del conocimiento previo que los alumnos tienen de la música empleada les permite hacer uso del bagaje personal para ir construyendo significados al aprendizaje” (Serratosa, 2016: 9) Altrament, està comprovat que “las vibraciones producidas por la música en vivo aumentan la actividad cerebral, que a su vez no solo afecta al sistema nervioso sino también a los sistemas respiratorio y muscular” (Goddard Blythe, 2011: 14) citat per Habron-James.

Ressaltar que el propòsit dels exercicis de reacció ràpida en relació amb el ritme és accelerar les reaccions del nen i afinar tot el cos en el pla físic, mental i auditiu (Habron-James, 2016:15).

A més, “una investigación realizada sobre los efectos de la rítmica Dalcroze en cuatro niños con necesidades (Habron-James, 2015: 17) citat per Habron-James en un altre article, reveló que la rítmica tiene un impacto positivo en la actitud musical, física, emocional, cognitiva, vocal y social del niño, es decir, en su conducta”. (Habron-James, 2016: 17).

Cal citar que la “música y movimiento potencian la neuroplasticidad, es decir, la creación de nuevas conexiones neuronales”. (Jauset, 2016: 20).

Per afegitó, la interpretació musical exigeix mantenir l'atenció, planificar els moviments, utilitzar la memòria i ser disciplinari. Involucra una sèrie d'accions cognitives, motores i emocionals. Els beneficis que la música pot aportar són:

- Augment de connexions i xarxes neuronals.
- Major sensibilitat auditiva.
- Increment de la facilitat d'adquisició d'habilitats relacionades amb el llenguatge, la lògica i l'abstracció.
- Augment de "reserva cognitiva" el que repercuteix positivament com a protector en les malalties neurodegeneratives (Jauset, 2016: 21).

Comentar també que "la percepción de la música produce inconscientemente una tendencia a la sincronización. Las conexiones que existen entre las áreas auditiva y motora y las que se derivan desde el tronco encefálico a las motoneuronas son las responsables de que sigamos el ritmo de la música, ya sea con los dedos, con los pies o con el cuerpo". (Jauset, 2016: 21).

Per últim, cal donar importància al joc de la rítmica per la seua capacitat per a regularitzar, per ritmar la marxa i per estimular la coordinació d'accions simultànies, la qual cosa pot tenir un rol important per a prevenir les caigudes i facilitar la restauració o simplement la millora d'una memòria motora discriminada (Del Bianco, 2016: 42). A més remarcar que "la música, danza, ritmo y expresión corporal deberían considerarse como materias prioritarias en los planes educativos dados los beneficios constatados que aportan en el desarrollo cognitivo" (Jauset, 2016: 23).

3.3. Explicació de les diferents metodologies pedagògiques aplicades al ritme:

3.1.1 Dalcroze.

3.1.1.2 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos.

(Pascual, 2010: 108)

La Rítmica o Gimnàstica Rítmica creada per Dalcroze, es va desenvolupar gràcies a tres elements principals: ritme, el moviment i la dansa. A través d'aquesta tècnica es vol donar gran importància al treball de la ment i el cos en conjunt, ja que, considera que el cos és un intermediari entre el so, el pensament i el sentiment.

Aquesta metodologia es basa en una educació per la música i per a la música:

- Per la música perquè a través d'ella s'afavoreix l'enllaç dels moviments físics i la capacitat d'adaptació.
- Per a la música perquè es converteix en la unió del moviment i l'expressió del cos (expressió corporal), el pensament i l'expressió de l'ànima (sensibilitat).

Cal afegir que tots els exercicis que es realitzen amb aquesta tècnica (el ritme) afavoreixen l'aprenentatge de la música.

Per tant, l'objectiu principal de la Rítmica o la Gimnàstica Rítmica és afavorir el desenvolupament de la motricitat (percepció, expressió corporal), la capacitat de pensar i el poder d'expressió. Aquest objectiu es du a terme mitjançant el moviment.

3.1.1.3. Fonamentació pedagògica.

(Pascual, 2010: 106)

L'educació pel moviment és considerada un factor molt important de desenvolupament i equilibri del sistema nerviós. L'ús de la Gimnàstica Rítmica permet que el nen o nena es conega ell o ella mateixa com un instrument de percussió rítmica, així com fomentar l'autodomini i eficàcia de l'acció.

Dalcroze va observar que hi havien alumnes que tenien dificultats per a mantenir la pulsació durant una interpretació, per a retardar un moviment que ho requeria, per a matisar, per a ser capaços d'executar a la vegada dos o més moviments contraris... A tot açò, ho va nomenar arítmia musical. Per aquest motiu, va crear una sèrie d'exercicis per a millorar la flexibilitat muscular i la precisió, per a desenvolupar la comprensió i disminuir el temps de resposta i finalment per esmenar la qualitat de control exercit pels diferents membres, eliminant moviments inútils.

Per altra banda, tot el citat anteriorment va donar lloc a la Rítmica, una educació del sentit rítmic-muscular del cos per a regular la coordinació del moviment amb el ritme.

A més, aquest concepte té com a finalitat desenvolupar l'oïda musical, els sentits melòdic, tonal i harmònic a través del qual Dalcroze va denominar un sext sentit, el muscular, que es produeix mitjançant el moviment.

Per últim, cal remarcar, que l'instrument principal que utilitza Dalcroze en la Rítmica, és el piano, perquè és un instrument melòdic que marca les propietats elàstiques del cos en moviment; i polifònic, que extrau la visió sobre l'entorn que ens rodeja.

3.1.2 Carl Orff.

3.1.2.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos.

(Pascual, 2010: 210-211)

La principal innovació de la pràctica educativa de Carl Orff es va basar a considerar el nostre cos com un instrument musical. També poden nomenar als instruments corporals o naturals, gestos sonors. Aquesta instrumentació permet una educació del ritme a través de moviments del cos que produeixen sons i no requereixen una coordinació molt exacta. Existeixen quatre plans sonors, timbres o instruments: espetec de dits, palmes, palmes al genoll i xafades.

Aquests gestos sonors mostren diferents possibilitats didàctiques: treball de les formes musicals, interpretació de ritmes, lectura musical i improvisació i acompanyament de cançons.

D'altra banda, cal destacar que Orff desenvolupa el ritme mitjançant diversos obstinats melòdics i la paraula. D'aquesta manera utilitza la paraula i el llenguatge per a explicar l'accentuació, el tempo i el compàs. Un altre tipus de proposta per tal de treballar la relació que hi ha entre la paraula i el ritme consisteix a posar ritme a un text i a la inversa.

3.1.2.2 Fonamentació pedagògica

La intenció d'aquest mètode pedagògic-musical de Carl Orff pretenia oferir amb la seua obra una sèrie de suggeriments, mitjançant les quals l'alumnat desenvolupara el sentit rítmic improvisant ritme, so i moviment. (Pascual, 2010: 210).

En general, les característiques d'aquesta proposta educativa són: el descobriment de les possibilitats sonores del nostre cos, la utilització de cançons pentatòniques (Peñalver, 2010: 81), la qualitat i color dels instruments nomenats Orff, la consideració de la veu com l'instrument més important, la prioritat del ritme, el protagonisme a l'alumne al qual convida a fer música, la gran varietat d'elements. El treball conjunt del ritme, la paraula i el moviment.

Per últim, dóna molta importància a la llengua materna i a la paraula per a vincular els ritmes.

En conclusió, cal remarcar que Orff realitza un treball conjunt, de ritme, paraula, melodia, harmonia i la seua interpretació instrumental i vocal. Partint de la paraula, les melodies de l'escala pentatònica, i executa l'harmonia amb obstinats rítmics i melòdics. (Pascual, 2010: 210)

3.1.3 Willems.

3.1.3.1 Treballar el ritme mitjançant el nostre cos.

(Pascual, 2010: 168)

Les teories principals de Willems relaciona el sentit rítmic amb la vida fisiològica. El ritme l'estudia a través del moviment corporal. Però desenvolupa d'una manera diferent el seu mètode a la resta de les metodologies, ja que la base del treball educatiu musical són els principis vitals de l'ésser humà:

l'oïda, la veu i el moviment amb el qual ensenya a viure la música des del més profund de la persona, és a dir, des del més íntim de l'alumne.

A més, es diferencia amb la resta de mètode perquè desenvolupa més que cap altre el principi vital de l'oïda musical.

Pel que fa a l'educació musical, el ritme es desenvolupa d'una manera constant al llarg de tots els cursos o nivells. Durant els primers nivells, el ritme es desenvolupa a través de les cançons i els valors rítmics com el tempo, el compàs i la subdivisió dels temps. El tipus de cançó que tracta aquest autor són les cançons de bressol, cançons per a jugar, etc., ja que els nens i nenes senten constantment el ritme, la melodia i l'harmonia.

3.1.3.2 Fonamentació pedagògica.

(Pascual, 2010: 158)

Aquest es tracta d'un mètode profundament psicologista, basat en les relacions entre la música i l'ésser humà. El seu mètode es fonamenta en les experiències de l'evolució musical, de la psicologia i de les tendències socials. A més a més, parteix dels principis vitals de l'ésser humà, com són la veu i el moviment musical.

Pel que fa als seus objectius destaquen: Que els nens i nenes estimen la música a través de la seua pràctica vocal i instrumental, aconseguir que l'alumnat desenvolupe al màxim les seues possibilitats, oferir a tots els alumnes el mateix tipus de possibilitats per tal d'aprendre des de la igualtat i el respecte, ensenyar la música a partir de les seues arrels humanes, afavorir el desenvolupament i soltesa dels xiquets i xiquetes mitjançant de la música.

Finalment, pel que respecta a les bases pedagògiques, aquest mètode cita que l'educació musical requereix la participació de tot ésser humà, tant per part del professorat com per part de l'alumnat; es tracta d'un mètode actiu, és a dir, a partir d'aquesta metodologia s'ensenya la música d'una manera més amena; es tracta d'educar musicalment, i no només d'ensenyar; es dóna especial importància a l'educació musical des de la infància; i, finalment, el ritme i el so són elements anteriors a la música, que posteriorment donen lloc a la música com a tal.

3.1.4 Kodály.

3.1.4.1 Treballar el ritme i mitjançant el nostre cos.

(Pascual, 2010: 134)

Per a fer ús d'aquesta pedagogia musical, Kodály es va basar en el sistema de vareta mòbil d'Emile Joseph Chevé (1804-1864). Aquest va utilitzar els números, substituint aquests per les notes i, a més va substituir les notes posant nom als ritmes per tal de facilitar l'aprenentatge de l'alumne/a. Cal afegir que en aquest mètode hi havia una nota solta en l'extrem d'una vareta mòbil, amb la qual el professorat indicava una frase musical arrossegant la vareta per tot el pentagrama en blanc.

Aquestes nocions rítmiques s'ensenyen a través del ritme de les cançons popular de cada país, les quals, són cançons tradicionals i infantils, per tal que els xiquets i xiquetes siguin capaços d'adquirir el ritme amb més facilitat.

3.1.4.2 Fonamentació pedagògica.

(Pascual, 2010: 128)

Un dels principals objectius de la metodologia d'aquest autor va ser l'adquisició d'aptituds musicals a través de la música tradicional pròpia de cada país, en el seu cas d'Hongria. De la mateixa manera que la resta dels autors, Kodály considera que la vertadera educació musical està en l'exercici musical actiu, així com en la participació en totes i cadascuna de les activitats musicals, desenvolupant d'aquesta manera les facultats de cada xiquet i xiqueta; a més a més considera que aquesta educació musical s'ha d'implantar des de la primera infància.

La repercussió d'aquesta pedagogia ha adquirit una gran importància per la creació d'una base socio-musico-cultural, enfocada a aquells objectius i continguts que pot assolir l'alumnat depenent de l'etapa en la qual es desenvolupe. Cal destacar, que aquesta metodologia no només requereix l'atenció del nen o nena, sinó que també requereix una bona formació del professorat.

Aquesta metodologia rebutja el piano com a instrument acompanyat, donant especial importància al xilòfon, acompanyant d'aquesta manera les marxes rítmiques per als xiquets i xiquets més petits.

4. METODOLOGIA.

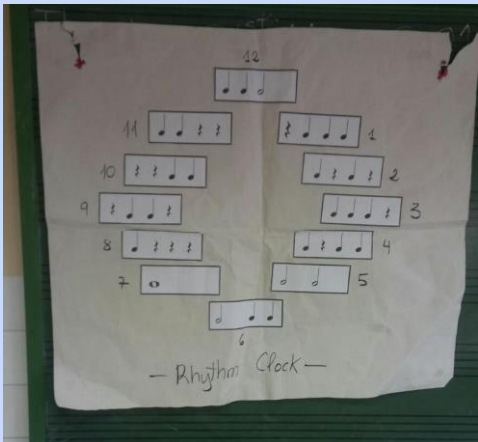
A partir de l'aplicació d'aquestes pedagogies-musicals a l'aula, es vol facilitar la formació integral de l'alumnat, desenvolupar la coordinació de moviments mitjançant el ritme i també adquirir el seu sentit afectiu-social.

Les activitats plantejades a continuació es duran a terme de forma activa de tal manera que el docent serà el guia i l'alumnat serà el protagonista. Es tracta d'ajudar a compartir amb els altres l'experiència musical que apareix mitjançant els diferents ritmes i moviments corporals.

D'aquesta manera es partirà d'un aprenentatge significatiu i funcional. A més, es realitzaran les adaptacions que siguin necessàries sense oblidar la funció orientadora.

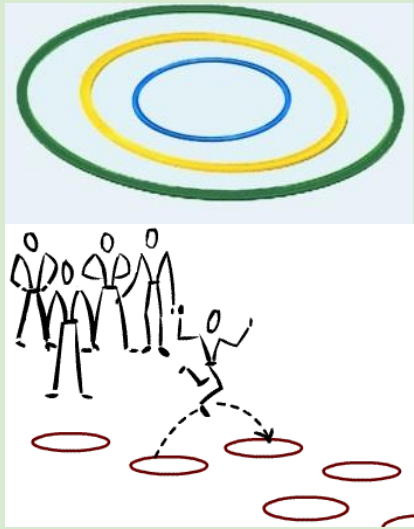
5. APLICACIÓ DE LES METODOLOGÍES AL LLENGUATGE, RITME I A LA EXPRESIÓ CORPORAL.

5.1 Activitats:

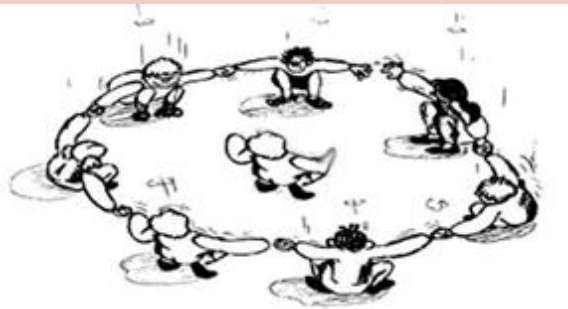
EL RELLOTGE RÍTMIC	
CURS :	- 2n de primària
CONTINGUTS:	<ul style="list-style-type: none"> - Identificació i seguiment corporal de la pulsació i l'accent (caminar-palmes) en l'audició de peces instrumentals senzilles i cançons de major complexitat. - La forma binària (AB). - Utilització de la percussió corporal i els instruments com a recursos per a l'acompanyament de textos, cançons i danses. - Interpretació corporal i instrumental de partitures en què intervinguen les figures negra, silenci de negra, redona i blanca.
OBJECTIUS:	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretar amb el cos i amb instruments patrons rítmics en què intervinguen les figures negra, silenci de negra, redona i blanca. - Identificar i seguir amb palmes, veu o caminant la pulsació dels diversos ritmes. - Nombrar a les figures musicals per els seu nom.
EXPLICACIÓ DE L'ACTIVITAT: 	<ul style="list-style-type: none"> - Aquesta activitat es realitzarà grupalment. Per tal de començar l'activitat, l'alumnat tocarà amb instruments de xicoteta percussió dues voltes cada ritme, alhora que el mestre o mestra va indicant quin ritme han de tocar. A continuació, el o la docent marcarà aleatòriament un ritme i, serà aquest ritme marcat el que hauran de tocar amb els instruments. Una volta ja assolits els ritmes, s'escolliran a dos alumnes, de manera que un d'aquests durà als ulls un mocador i l'altre tocarà el ritme. Quan l'alumne acaba de tocar

	el ritme, l'altre xiquet o xiqueta es llevarà el mocador dels ulls i haurà d'endevinar el ritme que ha tocat.
RECURSOS DIDÀCTICS:	<ul style="list-style-type: none"> - Paper continuo blanc - Permanent negre - Celo - Instruments de xicoteta percussió. - Mocador.
AVALUACIÓ:	<p>INICIAL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Es partirà dels coneixements previs dels alumnes, mitjançant preguntes. <p>DURANT EL PROCÉS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Se anirà observant l'aprenentatge de l'alumne mentre va realitzant l'activitat. <p>FINAL:</p> <p>Individualment amb algun instrument de petita percussió interpretaran els ritmes que anirà marcant el professor.</p>
ATENCIÓ A LA DIVERSITAT:	Per a aquells xiquets o xiquetes que necessiten atenció especial, el mestre o mestra estarà pendent/a de la seua tasca, de manera que si necessita ajuda en algun moment, haurà de ser el seu guia i acompanyant. D'aquesta manera, el o la docent farà tot el possible per integrar en el grup a aquests/es alumnes, de tal manera que no s'han de sentir exclosos en cap moment.

CERCLES RÍTMICS	
CURS:	- 2n de primària
CONTINGUTS:	<ul style="list-style-type: none"> - Identificació i seguiment corporal de la pulsació i l'accent (caminar-palmes) en l'audició de peces instrumentals senzilles i cançons de major complexitat. - Utilització de la percussió corporal i els instruments com a recursos per a l'acompanyament de textos, cançons i danses. - Interpretació corporal i instrumental de partitures en què intervinguen les

	<p>figures negra, silenci de negra, blanca i parell de corxeres.</p>
<p>OBJECTIUS:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dominar l'escala musical i la cançó de mi, sol, la, do' amb la tècnica Kodály. - Interpretar caminant i saltant damunt dels cercles diferents patrons rítmics. - Interpretar amb l'instrumental Orff patrons rítmics amb les diverses notes de l'escala musical.
<p>EXPLICACIÓ DE L'ACTIVITAT:</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Aquesta activitat es realitza grupalment. La classe es dividirà en dos grups. En un primer moment, mentre un company o companya toca un patró rítmic de dues o tres pulsacions amb el pandero, els altres alumnes van saltant segons s'hagen situat els cercles i tenint en compte que el cercle gran equival a una blanca, el mitjà equival a una negra i el petit equival a una corxera. A continuació, canviarem de company perquè toque el pandero i així, així fins que tots els alumnes hagen tocat algun patró rítmic.
<p>RECURSOS DIDÀCTICS:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cercles de colors. - Pandero.
<p>AVALUACIÓ:</p>	<p>INICIAL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Es partirà dels coneixements previs dels alumnes, mitjançant preguntes. <p>DURANT EL PROCÉS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Se anirà observant l'aprenentatge de l'alumne mentre va realitzant l'activitat. <p>FINAL:</p> <p>S'avaluarà:</p> <ul style="list-style-type: none"> - La coordinació. - La interpretació dels patrons rítmics mitjançant els cercles rítmics. <p>Aquests ítems s'avaluaran mitjançant l'observació.</p>
<p>ATENCIÓ A LA DIVERSITAT:</p>	<p>Per a aquells xiquets o xiquetes que necessiten atenció especial, el mestre o mestra estarà pendent/a de la seua tasca, de manera que si necessita ajuda en algun moment, haurà de ser el seu guia i acompanyant. D'aquesta manera, el o la docent farà tot el</p>

	possible per integrar en el grup a aquests/es alumnes, de tal manera que no s'han de sentir exclosos en cap moment.
--	---

FEM RITME AMB LES PARAULES!	
CURS:	- 2n de primària
CONTINGUTS:	<ul style="list-style-type: none"> - Jocs d'articulació de vocals i consonants. - Utilització de la percussió corporal i els instruments com recursos per a l'acompanyament de textos, cançons i dances. - Vivenciació i experimentació del pols i l'accent en la realització de les activitats musicals instrumentals. - Gaudi amb la realització d'activitats musicals instrumentals a nivell individual i de grup. - Experimentació i utilització del compàs de dos temps i de tres temps en el desenrotllament d'improvisacions de moviments com a resposta a diferents estímuls sonors.
OBJECTIUS:	<ul style="list-style-type: none"> - Dominar la pulsació a partir de les síl·labes de les paraules. - Identificar amb palmes els patrons rítmics associats a cada paraula. - Gaudir amb la realització d'aquesta activitat tant a nivell individual com grupal.
EXPLICACIÓ DE L'ACTIVITAT:	<ul style="list-style-type: none"> - Els participants es col·loquen en cercle formant dos grups. Enmig de cada grup hi ha el líder, el qual es col·locarà davant d'un company fent un patró rítmic format per dues o tres pulsacions, els quals es realitzaran amb les claus. Segons els temps que faça el líder, el company haurà de nomenar una paraula que tinga el nombre de síl·labes que corresponen a les pulsacions i a la vegada que dirà la paraula l'alumne, el líder el seguirà amb la pulsació. Si el company que diu la paraula, la diu amb les síl·labes corresponents a les pulsacions aquest passarà a ser el
	

	líder.
RECURSOS DIDÀCTICS:	- Claus.
AVALUACIÓ:	<p>INICIAL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Es partirà dels coneixements previs dels alumnes, mitjançant preguntes. <p>DURANT EL PROCÉS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Se anirà observant l'aprenentatge de l'alumne mentre va realitzant l'activitat. <p>FINAL:</p> <p>S'avaluarà:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els patrons rítmics que realitza el líder. - Si han dit el nombre de síl·labes de cada paraula correctament la resta dels xiquets i xiquetes. <p>Aquests ítems s'avaluaran mitjançant l'observació.</p>
ATENCIÓ A LA DIVERSITAT:	<p>Per a aquells xiquets o xiquetes que necessiten atenció especial, el mestre o mestra estarà pendent/a de la seua tasca, de manera que si necessita ajuda en algun moment, haurà de ser el seu guia i acompanyant. D'aquesta manera, el o la docent farà tot el possible per integrar en el grup a aquests/es alumnes, de tal manera que no s'han de sentir exclosos en cap moment.</p>

PATRONS RÍTMICS EN ACCIÓ!	
CURS	- 2n de primària
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Jocs de iniciació en la tècnica instrumental: us de baquetes amb xicoteta percussió i amb membranes, i tipus d'atacs en làmines. - Vivenciació i experimentació del pols i l'accent en la realització d'activitats musicals instrumental. - Interpretació d'obres instrumentals de dificultat progressiva sobre la forma binària (AB) sol i en grup. - Gaudi amb la realització d'activitats musicals instrumentals a nivell

	<p>individual i en grup.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Confiança en les aportacions pròpies i dels altres en el desenvolupament de les activitats musicals instrumentals. - Desenvolupament de projectes en equip de forma guiada, complint amb la part del treball en tasques que impliquen diversos companys. Diàleg entre iguals dirigit. - Pràctica de tècniques bàsiques de moviment individual i jocs motors: pas de marxa, pas lateral, etc. - Realització de moviments fixos o inventats utilitzant diferents tipus d'estímuls: visuals, verbals, sons i musicals. - Experimentació i utilització del compàs de dos temps en el desenvolupament d'improvisacions de moviments com a resposta a diferents estímuls sonors. - Gaudi amb la realització d'activitats musicals en què intervé el moviment, sol i en grup.
<p>OBJECTIUS:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar els patrons rítmics associats a cada número. - Improvisar patrons rítmics diferents amb palmades i amb la instrumentació Orff.
<p>EXPLICACIÓ DE L'ACTIVITAT:</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Es dividirà la classe en dos grups, i cadascun dels alumnes que formen els grups serà un patró rítmic de pulsació de 2/4. El professor se situarà al mig dels dos grups i realitzarà un dels patrons rítmics associats a cada alumne, l'alumne que corresponga al patró rítmic sortirà corrents i agafarà el mocador que té el mestre i tornarà al lloc realitzant amb palmades, caminat o amb alguna part del cos el patró rítmic, és a dir les figures corresponents. Així doncs els dos grups en finalitzar l'activitat, primer un i després l'altre interpretaran tres patrons rítmics, elegits pels mateixos alumnes, amb l'instrumental Orff, i després amb les notes mi, sol, la i amb els patrons rítmics elegits realitzaran una improvisació amb les notes.
<p>RECURSOS DIDÀCTICS:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mocador

	- Xilòfons
AVALUACIÓ:	<p>INICIAL:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Es partirà dels coneixements previs dels alumnes, mitjançant preguntes. <p>DURANT EL PROCÉS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Se anirà observant l'aprenentatge de l'alumne mentre va realitzant l'activitat. <p>FINAL:</p> <p>S'avaluarà:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Els patrons rítmics realitzats amb les palmes, caminant... - Els patrons rítmics amb les notes mi, sol, la, realitzats amb els xilòfons. - La improvisació. <p>Aquests tres ítems s'avaluaran mitjançant l'observació.</p>
ATENCIÓ A LA DIVERSITAT:	<p>Per a aquells xiquets o xiquetes que necessiten atenció especial, el mestre o mestra estarà pendent/a de la seua tasca, de manera que si necessita ajuda en algun moment, haurà de ser el seu guia i acompanyant. D'aquesta manera, el o la docent farà tot el possible per integrar en el grup a aquests/es alumnes, de tal manera que no s'han de sentir exclosos en cap moment.</p>

5.1.1 Criteris i instruments d'avaluació.

5.1.1.1 Criteris d'avaluació generals:

BL 1.3. Identificar peces senzilles i variades de la nostra cultura a través d'audicions a l'aula, mostrant interès i respecte, i expressar verbalment sensacions i gustos personals sobre les mateixes a través de diàlegs.

BL 1.5. Captar el sentit global de textos orals i participar en assemblees, converses i diàlegs escoltant, guardant el torn de paraula i expressant els seus gustos i experiències per pròpia iniciativa.

BL 2.1. Experimentar les possibilitats de la veu i interpretar cançons i peces vocals en l'àmbit vocal propi del nivell, sol i en grup, tenint cura de la respiració i l'entonació.

BL 2.2. Experimentar les possibilitats del mateix cos i dels instruments per interpretar senzilles peces soles i en grup utilitzant elements del llenguatge musical propis del nivell, participant activament i gaudint mentre ho fan.

BL 2.4. Participar en equips de treball realitzant la part de la tasca assignada col·laborant amb els altres membres del grup per assolir metes.

BL 2.5. Participar en el procés de planificació del desenvolupament d'un producte o una tasca, ordenar amb ajuda els passos a seguir, reconèixer si els han fet correctament i expressar les seues opinions sobre el resultat.

BL 3.1. Experimentar moviments fixos o inventats, sol o en grup, com a resposta a estímuls sonors i no sonors, representar la pulsació i l'accent amb el cos, gaudint mentre ho fan i valorant les seues aportacions al grup.

5.1.1.2 Criteris d'avaluació específics:

- L'alumne serà capaç d'utilitzar diferents parts del cos i instruments per tal de seguir de manera uniforme i regular la pulsació dels diversos patrons rítmics.
- L'alumne serà capaç d'identificar i nomenar les figures musicals.
- L'alumne serà capaç de cantar l'escala musical i la cançó de mi, sol, la, do' amb la tècnica Kodály.
- L'alumne serà capaç d'interpretar amb l'instrumental Orff patrons rítmics amb les notes de l'escala musical.
- L'alumne serà capaç d'improvisar diferents patrons rítmics mitjançant el seu cos o l'instrumental Orff.
- L'alumne serà capaç de coordinar i gaudir amb la realització de les activitats tant individualment com en grup.

5.1.1.3 Instruments d'avaluació:

En aquesta intervenció, s'empraran diferents instruments d'avaluació. Un d'aquests serà el programa en línia "Noteflight" per tal de comprovar que l'alumnat segueix de manera uniforme i regular la pulsació rítmica. A més, un altre instrument d'avaluació que s'utilitzarà serà l'instrumental Orff per tal d'avaluar el ritme realitzat amb diverses notes de l'escala musical. Tanmateix, un altre instrument d'avaluació serà l'observació directa del docent durant el procés de realització de les

activitats. A través d'aquests el docent comprovarà els objectius i continguts que han aconseguit els alumnes en la realització de les activitats.

D'altra banda, respecte a l'alumnat, aquesta intervenció serà avaluada en finalitzar la realització de totes les activitats mitjançant un qüestionari, per tal de comprovar la motivació de l'alumnat. Aquest serà contestat per l'alumnat de manera individual. (Annex 1)

6. RESULTATS.

Per tal d'observar els resultats obtinguts en l'aplicació a l'aula de les activitats, s'ha passat un qüestionari a tot l'alumnat contestant cada un d'ells a totes les preguntes plantejades segons els seus interessos o opinions.

Fixant-nos amb el qüestionari que s'ha passat a l'alumnat, aquest està format per huit preguntes de fàcil comprensió. La primera pregunta es basa a contestar mitjançant unes icones com t'has sentit en realitzar les activitats. Tots els alumnes han contestat rodejant la icona que mostra alegria i felicitat, d'aquesta manera es pot dir que la resposta a aquesta pregunta és positiva.

A la segona pregunta se'ls ha preguntat que numeren de l'1 al 3 el que més els ha agradat: interpretar ritmes, tocar instruments o percussió corporal. Aquesta pregunta ha sigut problemàtica, ja que molts alumnes els agradaven les tres coses, d'aquesta manera es va dir que segur que hi ha una que els agrada més que l'altra, per tant la que falta és la del nombre 2. Així doncs, el número 1 el van posar la meitat de la classe a tocar instruments i l'altra meitat a interpretar ritmes, els alumnes el número dos el van posar a l'apartat que no van posar l'1 per últim tots els alumnes li van donar la puntuació màxima a la percussió corporal.

La tercera qüestió era molt més concreta que les anteriors, s'ha preguntat quin de tots els instruments musicals utilitzats en les activitats els ha agradat més. La majoria de l'alumnat ha assenyalat les caselles del xilòfon i el pandero. Així, s'ha comprovat que aquests dos han sigut els instruments musicals que més els han agradat als alumnes.

La següent pregunta consistia a respondre si t'agradaria seguir treballant a classe les activitats proposades. La resposta ha sigut molt clara, ja que tot l'alumnat ha marcat que sí.

La cinquena qüestió se centra molt més en els aspectes més individuals i personals de l'alumnat, ja que se'ls pregunta sobre quines sensacions han percebut mentre realitzaven les activitats. Les respostes han estat variades. Cada alumne ha percebut una sensació o percepció diferent, però en general totes elles han estat sensacions positives. Fins i tot en algun cas s'ha manifestat la idea de

tenir en el moment que es desenvolupava alguna de les activitats la sensació de ser per un instant músics professionals i mestres.

La pregunta posterior consistia a respondre si t'agradaria improvisar: molt, poc o gens. Tots els alumnes han contestat molt, ja que pensen que és una manera per a desenvolupar la creativitat i se senten creadors i compositors d'allò que han interpretat.

A la setèima pregunta se'ls ha preguntat quin dels dos patrons rítmics que apareixen en les activitats, el de dues pulsacions i el de tres pulsacions, han sigut més senzills de realitzar. Com és evident tots els alumnes han contestat el de dues pulsacions.

L'última qüestió consisteix a respondre a quina de les quatre activitats treballades a classe els ha agradat més. La majoria d'ells han contestat "Patrons rítmics en acció" sent aquesta la més coneguda per gran part de l'alumnat, ja que és una adaptació musical de l'activitat tradicional del mocador.

En general, s'ha pogut observar que el fet de treballar amb aquestes activitats els ha resultat gratificant a tot l'alumnat, ja que d'aquesta manera han treballat objectius i continguts musicals sense adonar-se'n i d'una forma diferent de la qual ells estaven acostumats.

Per acabar, els resultats obtinguts després de la posada en pràctica de les quatre activitats han estat totalment positius.

7. DISCUSSIÓ I/O CONCLUSIONS.

Per concloure, citar que els resultats de les activitats proposades a l'aula han tingut un resultat positiu, com s'ha pogut observar en l'apartat anterior, ja que s'han complert tots i cadascú dels continguts i objectius establerts en les activitats i els alumnes han contestat el qüestionari amb sinceritat. D'aquesta manera, s'ha aconseguit mostrar la gran utilitat de les metodologies pedagògiques per tal que els nens i nenes puguin assolir d'allò més bé el concepte de ritme i, dominar-lo correctament mitjançant l'ús del seu cos.

Pel que fa a la participació de l'alumnat, cal destacar que ha sigut molt interactiva, ja que tots i totes han participat en la realització de les activitats, amb gran implicació, bona actitud i gran interès.

A més, remarcar que s'han considerat els coneixements previs de l'alumnat com a base, tenint en compte els més importants i facilitant la introducció dels nous.

Respecte a les activitats, l'alumnat ha estat molt participatiu en cadascuna d'elles, donat que es tracta d'activitats lúdiques i motivadores a través de les quals s'adquireix gran quantitat de coneixements i habilitats rítmiques.

També, nomenar que ha sigut una experiència molt enriquidora, tant per a la nostra persona com per a l'alumnat, perquè es tracta d'una manera nova de treballar a l'aula de música en educació primària.

Finalment s'ha comprovat que no hi ha una pedagogia més bona que l'altra, ni una millor per treballar el ritme que l'altra, sinó que mitjançant la combinació de totes o bé segons l'interés del mestre en un determinat moment utilitzarà una metodologia o altra per dur a terme les activitats proposades.

8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.

- Pascual, M.P. (2010). *Didáctica de la música para primaria, 2a Ed.* Pearson Educación, Madrid.
- Peñalver, J-M- (2010): "¿Para qué sirven los modos? Aplicación pedagógica y propuestas prácticas para la Didáctica de la música" en *Revista Electrónica de LEEME*, nº 25, pp 76-122.
- Peñalver, J.M. (2013): "Formación rítmica: Los ritmos aditivos y su aplicación pedagógica en la educación musical" en *Revista electrónica LEEME*, nº 32, pp 92-120.
- Peñalver Vilar, J.M. (2012): "Sistemas de notación musical alternativos (I). Una aproximación a la grafía del ritmo acentual" *En revista ARSTEDUCA*, pp 48-57.
- Peñalver, J.M. (2011): ¿Qué es el jazz? Adaptación, modificación y transformación de los elementos musicales para la improvisación. *Revista electrónica de LEEME*, nº 27, pp 35-87.
- Muñoz, J.R. (2016): "Música en el cuerpo" en *Revista Eufonía*, nº 67, pp 4-6.
- Serratos, S. (2016): "La percusión corporal en la escuela: Una herramienta para acompañar los gustos musicales del alumnado" en *Revista Eufonía*, nº 67, pp 7-12.
- Habron-James, B. (2016): "La música en movimiento para niños con necesidades especiales" en *Revista Eufonía*, nº 67, pp 13-18.
- A. Jauset, J. (2016): "Música, movimiento y neuroplasticidad" en *Revista Eufonía*, nº 67, pp 19-24.
- Del Bianco, S. (2016): " La rítmica Jaques-Dalcroze, una propuesta para séniores" en *Revista Eufonía*, nº 67, pp 41-47.
- DECRETO 108/2014, de 4 de julio, del Consell, por el que establece el currículo y desarrolla la ordenación general de la educación primaria en la Comunitat Valenciana.[2014/6347] (Recuperado el 28/06/2018)

9. ANNEXES.

ANNEX 1: Qüestionari.

QÜESTIONARI:

Com t'has sentit al realitzar les diferents activitats?

Numera aquestes tres opcions de l'1 al 3, 1 la que menys t'ha agradat i 3 la que més t'ha agradat.

Interpretar ritmes

Tocar instruments

Percussió corporal

Assenyala l'instrument que més t'ha agradat tocar.

Xilòfon

Claus

Pandero

T'agradaria seguir treballant en classe de música aquestes activitats?

Si

No

Quina sensació has tingut mentre realitzaves aquestes activitats?

T'ha agradat improvisar?

Molt

Poc

Gens

Quins dels dos patrons rítmics que apareixen en les activitats t'han paregut més senzills realitzar?

Els de dues pulsacions

Els de tres pulsacions

Quina de les 4 activitats t'ha agradat més?

Relotge rítmic

Cercles rítmics

Fem ritme amb les paraules

Patrons rítmics en acció